

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	8	Kor.
Félévre	4	
Negyedévre	2	

— Hirdetések díjszabás szerint. —

Magunkról — magunknak.

Vannak igazságok, melyeknek a hangzatosát nem szívesen hallgatjuk. Gyengéinket érintik, már pedig mi csak erőseknek akarunk látszani nemcsak mások előtt, hanem magunk előtt is. Sőt talán magunkkal szemben követjük el a legnagyobb erőszakot, a legnagyobb ártást.

Mindenképpen meg akarjuk nyugtatni lelkiismeretünket s ennek feltörő kritikáját, intelmeit megnyirbáljuk eladdig, amíg a számadás javunkra üt ki.

Mindezt pedig azért mondom el úgy elüljáróban, hogy a továbbiakért ne süjtson annyira engemet — Kedves Testvérek — haragotok, hanem csináljatok magatokkal is egy kis számvetést s aztán belátván az általam felsorolt számadási hibák valóságát, igyekezzetek a javítást megtenni.

Hiszen ha úgy néha-néha a tükörbe bepillantunk (egyikünk-másikunk talán a a kelletténél is többször) s észre vesszük, hogy borostás a képünk, rögtön futunk a borhályhoz, vagy magunk vesszük elő a beretvát, hogy a tükörünket eltüntetvén, arckunk kifogástalanul sima legyen.

Nem mondom, hogy a biúság diktálja ezt. Nem, hanem a rendességnek az a józan szeretete, amely arra ösztökél bennünket, hogy embertársaink előtt kifogástalan külsővel jelenjünk meg.

No ha már ilyen okból a foncsorozott tükörbe többször be-bepislantunk, miért ne tennők meg ezt egy másik tükörrel is, t. i. a belsőkbe való tekintéssel, a magunkba való elmerüléssel.

Ezzel a móddal igyekezzünk a szellemi és lelki élet tükéit is meglátni, hogy aztán alkalmazhassuk a megfelelő beretvát.

Én ezúttal — Kedves Testvérek — szellemi arculatunknak csak egy fajta tükéjéről akarok említést tenni.

Teszem ezt abból az alkalomból, hogy a közelmúltban végtelen sok panaszt olvastam a kath. sajtó elhanyagolásáról s ezzel kapcsolatban sok jajongást a nem keresztény sajtó túlságosa elhatalmosodásáról.

Panaszolkodunk, jajongunk, a tükéket észre vesszük, de nem futunk a kés után. A tüske csak nő és bokrosodik, mert nem teszünk ellene semmit. Tétlenségünkkel tápláljuk.

Én specialiter a mi erdélyi tükéinkről akarok szólni.

Magunkról — magunknak.

Ne haragudjatok hát — Kedves Testvérek — ha ezeket a tükéket egy cseppet megráncigálok.

Kenyereimnek legalább is felerészét megettem már. Itt ettem meg a mi bércecs egyházmegyénkben. Szorgalmasan olvasom az újságokat, nemcsak a napiakat, hanem komoly és különböző irányú tudományos folyóiratokat is. No meg — különösen a téli évadban — tudományos könyveket is.

Állandóan bizonyos kapzsi mohósággal lestem, hol, melyik tudományos folyóiratban bukkanok egy egyházmegyénkbeli papi névre.

Szomoruan kellett bosszú éveken át nélkülözni ilyes felfedezésnek kellemes hatását. Talán nagyon szerények s álnév alatt dolgoznak — gondolám. Szóbeli érintkezés által, társalgás közben puhatólztam tehát . . . hátha kellemes meglepetésben lesz részem. Hiába.

Borongva szemlélem, hogy a Királyhágón túli testvérek kath. napilapjaink hasábjain minduntalan hozzászólnak egy-

TÁRCA.

Káldi György.

Irta: Révai Sándor dr.

(Folytatás.)

Káldi azonban szíve sugallatát követte s miután magát az „emberi és isteni tudományokban” teljesen kiművelte, lemondott a neki megígért fényes állásról és 1598-ban, május 7-én Rómában a Jézus társaságnak nevezett szerzetbe lépett. Ezt a nagyszívű lemondását csaknem minden életrajzírója megemlíti és magasztalja.

Igy az Elogia defunctorum S. J.: „Ingressus est Romae, repudiata praepositura principe post Archiepattum Strigoniensem dignitate.” De Backer-Sommervogel id. m. id. h.: „G. K. né a Tyrnau, en 1573, renonça aux dignités ecclésiastiques dont il jouissait à Gran, pour entrer au noviciat à Rome, le 7 mai 1598.”¹⁾

S a szerzetben bizonyosan örömmel fogadták a kiváló ifjút, ki nemcsak kitűnő hittudományi ismeretekkel rendelkezett, hanem a latin

és magyar nyelven kívül németül is tudott, Rómában pedig az olasz nyelvet is elsajátította.

Midőn Káldi a szerzetesrendbe lépett, valószínűleg már misés pappá volt szentelve. Erre a vasárnapi beszédeihez írt ajánló levél egyik helyéből következtethetünk: „Alkalmas ideje vagyon”, — úgymond — „hogy, harminc-négy esztendőtl-fogva külömb-külob helyeken tölt Predikázióimat, írásba kezdettem foglalni.”¹⁾ Abban az előszóban pedig, melyet ugyancsak a vasárnapi prédikációk élére helyezett, a következő midőn nyilatkozik: „Arra fordítottam gondolatomat, hogy a mivel életben, harminc-négy esztendőtl fogva, együtt-is, másutt-is predikálván, oktattam a Híveket, azt Írásban foglalnám.”²⁾

Ezt az ajánló levelet és elüljáró szót pedig Káldi vagy 1631-ben írta, akkor t. i., mikor prédikációit bírálat céljából s az „imprimatur” megnyerése végett az egyházi hatósághoz és rendi előjáróihoz benyújtotta, vagyis 1629-ben. Ha az első esetet fogadjuk el, úgy Káldi az 1597. esztendőben már szónokolt; ha pedig a másodikat, úgy akkor meg már 1595-ben is prédikált. A Jézus társasága tagjává pedig, mint az

imént láttuk, csak 1598-ban lett. Nyilvánvalóan látszik tehát, ha nem is bizonyosnak, hogy már miséspap volt akkor, mikor szerzetbe lépett.

Midőn Káldi jезsuitává lett, lelke sugallatát követte s meggyőződése szavára hallgatott. A lelkes fiatal pap belátta, hogy magyar hazájának és első sorban a mélyen süjtött s letiprott katolikus egyháznak mint a Jézus társasága tagja használhat legelőbbit. Ezt a meggyőződését maga is említi: „Tudom és vallom, hogy nálunk nélkül is sok helyen meg-maradhat; mert mi kevesen vagyunk, és nem igen régiek: de, mivelhogy az Isten, külömb időkben, külömb eszközökkel szokott élni, e mostani nyomorult időben, melyben a Tévelygések ugyan el-áradtak, a több Egyházi rendek-között, a mi kichiny Szerzetünkbeliekkel-is általmaztatta a Híveket, és hasznosan szolgáltatott velük; a mint a Hívek mindenütt örömet megvallják és köszönik.”¹⁾

S a katolikus ügy támogatására és a római egyház védelmére abban az időben csakugyan a Jézus társasága volt a leghivatottabb. Főleg nálunk.

Mint Pázmány korának jeles történetírója mondja,²⁾ abban az időben a magyar katoliki-

1 V. ö.: Kazy: Hist. Univ. Tyrn. 64. lap, Szörényi Sándor: Pannonia docta.

1 Ajánló levél, I. o.
2 Elüljáró beszéd, VI. o.

1 Husvét utáni II. vas. III. besz. II. r.
2 Frankl: Pázmány Péter és kora, I. 38.

házi, politikai, társadalmi, iskolai kérdésekhez. Ami általános szempontból fáj nekik, megbeszélgetik. A sebeket nem tartsák, hanem gyógyítják.

Erdélyi dolgokat — pedig mennyi volna — nem olvasok kath. napilapjainkban.

Nemcsak hogy ezekben nem olvasok, de még a mi saját közlönyünkben, a Közművelődésben is ritkán jutok ilyen csemegéhez. Természetes dolog. A szerkesztőség nem szimatolhat ki minden zúgot. Kívülről pedig nem támogatják, nem értesítik. Ugy-e igazam van Szerkesztő Uram? (Fájdalom nagyon is! Szerk.)

Pedig hízogés nélkül legyen mondva, én úgy tapasztalom, hogy a szerkesztőség valóban mindent elkövet, hogy lapunk élénk, változatos, tartalmas legyen. Am segítőársak nélkül emberfeletti munka hetenkint 7, sőt igen sokszor 8 oldalos lapot kiállítani.

Mi minden történik rendkívüli terjedelmes egyházmegyénkben, amik egy vagy más szempontból mindnyájunkat érdekelhetnek. Egy kis jóakarattal mindezekről könnyen lehet értesíteni a szerkesztőséget.

Sokan azt mondják, hogy ők megtennék, de pennájuk nincs az újságírásra berendezve. Hát ez csak olyan önmegnyugtatóra, jobban mondva, önámításra szolgáló kifogás. Az írásmesterségét mindnyájan tudjuk. Irja le hát mindenki a tényt, a száraz valóságot minden cicoma, minden fésülgetés nélkül s küldje be a szerkesztőségnek.

Én meg vagyok győződve, hogy a szerkesztőség köszönettel veszi. (Ugy van! Szerk.) Bármilyen alaktalan legyen az a massa, majd kifaragja, kicsiszolja úgy, hogy közforgalomba legyen hozható.

Aztán közéleti, vagy helyi, de azért általánosabb érdekű bajainkra vonatkozó eszméink és gondolataink is támadnak. Nagyon jók és egészségesek lehetnek ezek. Ne rejtjük véka alá. Nincs időnk vagy nincs kedvünk formásabb kidolgozásra? Irjuk csak meg az alap gondolatot, a szükséges adatokat, tájékoztató körülményeket s küldjük be a szerkesztőségnek.

Biztosra veszem, hogy szívesen fogadják. A szerkesztőség a közügyet, a mi ügyünket szolgálja önzetlenül. Csak azt szeretné legalább, hogy munkát adjunk neki, illetve anyagot a munkához. A ráspolozást, esztorgályozást szívesen elvégzi.

Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy egyházmegyei lapunk politikálhat is. Milyen könnyen lehetne tehát egész Erdély politikai hangulatát is e lapban időről-időre regisztrálni. Az a hasznunk lenne belőle, hogy teljes tájékozódást nyernénk, smikor tette kerül a dolog — tudnók, hogy hol és milyen irányban kell mozgolódnunk, hogy a keresztény és nemzeti irányú politikát diadalra juttassuk.

Száz szónak is egy a vége — Kedves Testvérek — vegyük elő azt a bizonyos tükröt, s kapjuk markunkba a borotvát.

Ha tovább nem akarunk terjeszkedni, legalább a mi speciális érdekeinket támogató sajtónkat, a mi lapunkat gyamoltsuk.

Meglátjátok micsoda egészséges, mozgalmas szellemi élet szellője lengi át ezt az egyházmegyét, amelynek angyi képzett, gondolkodó papja van. Csak a kezdet nehéz. Am az első pipadomány sem izlik valami kellemesen s lassanként mégis nélkülözhetetlen élvezeti cikke lesz egyiknek-másiknak. Miért ne volna ez így — ha szabad ezt a banalitást mondanom — a szellemi pipázással is.

Munkára hát Testvérek!
A bekövetkező jó eredmény reményében üdvözöl benneteket
Plebános.

Értesítők.

Csiksomlyó. Közl: Pál Gábor igazgató. Az igazgatón kívül a tanártestület 13 tagból áll, tehát a létszám nem teljes. E miatt elég küzködése volt a tanártestületnek, mert két tanerőt kellett helyettesítenie egész éven át. A beiratkozott 390 tanulóból levizsgázott 368 és pedig sikeresen 275, bukott 93, azaz a létszámnak 25.27%-a. Rendkívüli tárgyak voltak: Ének, zene, franciayelv, szabadkézirajz. A tanulók vallás-erköles állapota teljesen kielégítő volt. Az évi lelki gyakorlatot márc. 15-től 18-ig tartották. Az ifjúság egészségi állapotát nem találja teljesen kielégítőnek az Értesítő, mert a betegedési esetek száma a létszámhoz viszonyítva (74%) igen nagy. Ennek okát főleg a zord téli és hűvös tavaszi időjárásban találja.

Az iskoláinkban szokásos ifjúsági ünnepeken kívül, az önképzőkör még megünnepelte Csokonai születésének 100-dik évfordulóját.

Az intézet kebelében a következő egyesületek állottak fenn: 1. Máriatársulat 41 rendes taggal és 18 jelölttel. A társulat rendezte a „Szepőlóten Fogantatás“ dogmájának jubileumi ünnepét.

2. Önképzőkör 46 rendes és 44 rendkívüli taggal. Az önképzőkör helyes irányban vezetődt.

3. Kiránduló Egyesület célja tanulmányi kirándulások rendezése volt.

Három tanár vezetése alatt 32 tanuló az udvarhelymegyei híres, homoródmácsi barlanghoz rándult ki. Az egyesületnek elég esinós vagyona is (3 ezer koronán felül) van.

A tanári és ifjúsági könyvtárak jelentékenyen gyarapodtak. Nem egészen mondhatjuk el ugyanezt a szertárakról, mert pl. a fizikai szertár, a filológiai stb. múzeum fel sinek említve.

Pedig ha gyarapodás nem is volt, legalább a jelenlegi állapotot kellett volna feltüntetni.

kus egyház a hanyatlás mindennemű jeleit magán hordta. Hívei folyton és rohamosan fogytak; a főurak is nagyrészt hitelenek lettek hozzá. A nemrég hatalmas szerzetes apátságok megprebstóságok az akkori háborús idők fergetegeiben jórésztben tönkrementek, teljesen elpusztultak; a főpapok legtöbbje a török miatt nem is léphetett megyéje területére, az alsó papság elstnyult, eleseneszedett. A protestánsok tábora ellenben egyre nagyobbodott, híveik száma napról-napra emelkedett. Pásztoraik lángoló szónoklataikkal s magyar nyelven és népszerűen irt munkáikkal rendkívüli hatást gyakoroltak a népre. A protestánsok már egész sereg íróval dísekedhettek, míg katolikus részről csak Draskovich György, Fejérváry István, Monoszlav András, Telegdy Miklós és Péchy Lukács szálltak a sorompók közé.

A nagy Pázmány felleptéig alig tud a magyar katolikus egyház 10—15 hittudományi munkát felmutatni a protestánsok több mint félszáz irodalmi termékével szemben.

Ily kétségbeesítő és szomorú körülmények közepette a szorongatott katolikus egyháznak olyan férfiakra volt szüksége, kiket izzó lelkesedésük, széleskörű, tudományos műveltségük s magamegtagadó, önfeláldozó buzgalomuk képessé tett arra, hogy egyrészt mint kipróbált, tapasztalt s népszerű szónokok a protestáns prédikátorok hatását ellensúlyozzák, másrészt pedig mint

művelt, alkalmas férfiak, a toll emberei, oly műveket adjanak a nép kezébe, melyek úgy a stilus ereje és a nemzeti nyelv avatott kezelése, mint az érdeklődést keltő előadás tekintetében méltán versenyezhetnek a protestáns irodalommal.

Ily férfiakból állott ama szerzetesrend, amelybe az ifjú Káldit a hivatás szava vezérelte.

Miután Rómában két esztendőn át mint novicius a tudományoknak élt, előjárói parancsa haza rendelte. Pázmány Péterrel egyidőben, 1600-ban jött haza. A rendi kormány Erdélybe küldte, hogy ott ígéhirdető gyanánt működjen. Súlyos feladat várakozott itt Káldira, mert ha akkortájt valahol, úgy bizonyára Erdélyben nagyon gyűlöltek a Jézus társaságát, amit az is bizonyít, hogy már az 1588-ban tartott megyesi gyűlésen a rendek arra kényszerítették Báthory Zsigmond fejedelmet, hogy a jezsuita rendet száműzze, „mivel ez a szerzet hazánknak romlására és posteritásunknak veszedelmére tendál.“¹⁾ Utóbb azonban a fehérvári országgyűlés 1592-ben újra megengedte a jezsuitáknak Kolozsvárt, Monostoron és Gyulafehérvárt a letelepedést.²⁾

Mint Kazy említi, Káldi szíves-örömezt vállalta el nehéz kiküldetését, mert megértte, hogy Erdélyben számos alkalma leszen vallásáért fardozni. „Postquam in schola affectuum excel-

sam indolem biennio excoluit, Transylvaniam, quamdam veluti monstorum (haeresum variarum) sylvam colere, et orthodoxam religionem, immane quantum afflictam recreare ac erigere iussus, demandatum sibi provinciam tanto libentius suscepit, quanto amplius virtuti suae theatrum reserari intellexit.“³⁾

S csakugyan fardhatott, sanyaroghatott eleget. Küldetéséhez híven bejárta az egész országot, szerényen hintegetvén mindenütt az ige magvait. Tanított Kolozsvárt, Székelyudvarhelyen és Gyulafehérvárt. Gyakran megfordulhatt az előkelők udvarában is és valószínűleg már akkor kezdődött ama barátságos viszony, mely Bethlen Gábor, a későbbi fejedelem, és Káldi, az egyszerű szerzetes között fennállott.

1603-ban újra kiűzték a jezsuita szerzeteseket Erdélyből; ekkor Káldit előjárói szava Brünne rendeli, hol mint a próbaéves növendékek mestere és néme! gyóntató működik.

Azokban még az 1603. év folyamán vizsgálhelyezi a jezsuitákat a császári hadak fővezére, Basta György. Valószínűleg hazajött ekkor Káldi György is.

1604-ben már az 1598-ban alapított sellyei házban találjuk őt, ahol mint praefectus scholarum szerepel; 1605-ben pedig már a kolozsvári ház lelki vezetője. (Concionator et praef. spiritualis.)

1 Holzwart-Szaló: Világtörténet, VI. 505. l.
2 Horváth M.: M. tört. 1861., III. köt. 339. l.

3 Kazy: Hist. univ. Tyrnav., pag. 64.

Az intézettel kapcsolatos szeminárium-ban teljes ellátásban részesült 96 tanuló és pedig közülük 58, mint alapítványos. Az internátusban 87 tanuló volt elhelyezve. A növendékek itt összesen évi 150 koronáért nyertek ellátást.

Meg kell még említenünk, hogy a főgimnáziumnak a megye székhelyére, Csíkszeredába való áthelyezése legalább elvben eldöntött és az erre vonatkozó szerződés Csíkvármegye, Csíkszereda város, a vall. és közközt. miniszterium és az erd. r. kath. státus közt feltételeken megkötött olyan formán, hogy Csíkszereda város 10 k. hold területet ad az építkezésre, a vármegye 150.000 korona költséggel legalább 100 tanuló befogadására alkalmas internátusi épületet emel; a státus pedig a szemináriumot (finóvelőt) építi fel és rendezi be; a kultuszminiszterium a gimnázium felépítésére, felszerelésére stb. 230.000 korona államsegélyt ad.

Az Értésítőben programtervezés nincs. Hasonlóképpen nem találunk kimutatást az érettségi vizsgálat eredményéről, mint-hogy ez jun. 26—28. napján, tehát éppen az év végén tartatott meg.

Brassó. Közl.: Bándi Vazul igazgató. Programtervezést Ágoston Lajos írt „A harmadfokú egyenletek megoldásáról.” A 67 lapra terjedő munkát meg csak első fele a dolgozatnak. A folytatás jövőre van ígérve. A dolgozatnak tudományos értékéről nem szólunk, de azt már megjegyezzük, hogy egyáltalában nem iskolai Értésítőbe való. Miért? Már többször hangoztattuk az okokat a hasonló természetű dolgozatokkal szemben. Külömben az elmúlt iskolai évben főtanhatóságunk is adott ki idevonatkozó rendeletet.

A tanártestület az igazgatóval együtt 15 tagból állott. Az intézet részére kikötött állássegély teljesen kiuntalván, a fizetési fokozatok beállíthatók voltak úgy, hogy 2 tanár 3600, 1 a 3200, 4 a 2800, 3 a 2600 koronás fokozatba jutott, a többiek 2400 koronás fokozatban vannak.

A beiratkozott 242 tanulóból levizsgázott 230 és pedig sikeresen 178, bukott 53, vagyis a létszámnak 23/04%-a. Érettségire jelentkezett 15 tanuló, kik közül 14-en sikeresen vizsgáztak.

Kolozsvári tartozkodásáról maga is megemlékezik az első böjti vasárnapra írt 1. beszéd I. részben: „Jut eszembe, midőn 1605. esztendőben, Kolozsvárt azon panaszkodtam a mai-napi predikációmiban . . .”

Hogy még ugyanebben az esztendőben Gyulafehérváron is tartózkodott, azt maga említi a biblia fordításához csatolt Oktató Intés 7. lapján: „Erdélyben Gyula Fejvárat a Boeckai István támadása-kor . . . az igaz Bibliának fordításához kezdtem.”

Ezen esztendő vége felé azonban újra szomorú napokra virradtak az erdélyi jezsuiták. Boeckai István ugyanis felkelésre szólítja a rendeket, összehívja a korponai országgyűlést, melynek határozatai a Jézus társasága ellen is irányultak. Elvették a jezsuiták birtokait is.

„Huic postulat Catholica nobilitas intercessit, et de petitione adversarios deiecit. Livor postea, et rabies calumniis et infictis commentis eodem adversum Societatem armavit, sed et has Pater Argentus ad tribunal Boeckaii cum Patre Georgio Káldi Cassoviam evocatus acriter refutavit. Boeckaium tamen de sententia dimovere non potuit; una ea vox obtinuit: fieri aliter non posse, incensa hominum in Societatem odia uno ejusdem: exilio mitigari posse.”

1 Kazy: Hist. univ. Tyrnav. pag. 17. Id. Novák i. m. 3. l.

(Folyt. köv.)

A tanulóifjúság erkölcsi viselete a kívánalmaknak megfelelő volt. Vallási kötelemeiknek buzgón tettek eleget, amiben mindenesetre nagy segítségül volt az intézetben fennálló két vallásos társulat, t. i. az „Élő rózsafüzér társulat” 120 taggal és a „Mária Kongregáció” 14 rendes taggal és 25 jelölttel. Az egészségi állapot általában szintén teljesen kielégítő volt. Járványos betegség nem fordult elő, halálest csupán egy volt.

Iskolai ünnepek az intézeteinkben szokásos vallásos és hazafias ünnepségek voltak.

Az önképzőkör feltűnően nagy súlyt fektetett a verselésre, amennyiben a tagok 37 prózai dolgozattal szemben 83 verset produkáltak.

Kirándulást 65 tanuló tett öt tanár vezetésével mellet Bükszád—Bálványosfürdő—Szent-Anna tava útirányban. Az útról élvezetes formában nyújt beszámolót Albrecht J. tanár.

A tanári könyvtár szépen gyarapodott, kisebb arányban az ifjúsági könyvtár, mely 3 csoportból áll, t. i. V—VIII, III—IV., I—II. oszt. csoportja. Bátorodunk megjegyezni, hogy Jósikának nem mindenik regénye való az ifjúsági könyvtárba. Így pl. az „Utolsó Báthory” is bátran kimaradhat. A többi szertárak is kellő figyelemben részesültek.

Kézdivásárhely-Kanta. Közveteszi: Hassák Vidor igazgató. Az Értésítőt Koch Sándor tanárnak „Az alkoholizmus káros hatása a lélekre” címen tartott előadása vezeti be. Az ifjúsághoz szól benne a gondos tanár. Elvezetesen, okosan. Az ilyen természetű dolgozatok méltán foglalhatnak helyett az Értésítőben.

Szentpéteri Bálint dr. az iskola orvosa ugyancsak ilyen körben mozog „Az alkohol káros hatása az emberi szervezetre” című dolgozatával.

A tanártestület az igazgatót és az egészségügyi tanárán kívül 14 tagból állott, kik közül hét magy. conv. min. r. áldozópap, kettő erd. egyhm. áldozópap, a többi világi volt.

A tanulók száma az évvégén 287 volt; ezekből 208 sikeresen végezte az évet; bukott 79 azaz 27.53%. Érettségire jelentkezett 17 tanuló, kik közül sikeresen vizsgázott 14. A tanulók vallás-erkölcsi állapota teljesen kielégítő volt, szigorubb megtorlásra nem adótt alkalom.

Egészségügy tekintetében semmi gátló körülmény nem fordult elő.

Iskolai ünnepek a szokásosok voltak.

Ifjúsági egyesületek a „Mária kongregáció” és az „Önképzőkör” voltak. A Mária kongregációnak 28 tagja volt. Az Önképző 99 taggal működött.

Tanulmányi kirándulást tett 66 tanuló 7 tanárvezetésével Brassóba, aztán Romániába, Sinaiába.

A szertárak szép gyarapodást tüntetnek fel. Az intézettel kapcsolatban fennálló finóvelő intézetben 48 ifjú talált elhelyezést, kik közül 22 alapítványos volt.

Székelyudvarhelyi főgimn. Értésítőjét közrebocsátotta Soó Gáspár igazgató.

Az Értésítő elején megemlékezés van az intézet érdemes igazgatójának a Ferenc József-rend lovagkeresztjével való kitüntetéséről.

Burger Árpád pedig a váratlanul elhunyt ifjú tanárról Ráduly Simonról írt nekrológot. Majd az alkoholizmusról s ennek káros hatásáról van egy rövid, de sikerült dolgozat.

A tanárikar az igazgatót és egészségügyi tanárán kívül 14 tagból állott.

Beiratkozott 348 tanuló, vizsgálatot tett 321

és pedig sikerrel 249, bukott 72, azaz 22.42%. Érettségire jelentkezett 32 tanuló és sikerrel vizsgázott 23.

A tanulók magaviselete általában megfelelő volt, de három tanulót, kik a javulás útjára térni nem akartak, az intézetből el kellett tanácsolni.

Az ifjúság egészségi állapota nem mondható kedvezőnek. Vörheny, influenza, fültömirigylob járványosan lepott fel. Az intézetnek három halottja volt: Ráduly Simon tanár és két tanuló.

Iskolai ünnepek a szokásosok.

Az Önképző 145 taggal működött.

A kiránduló egyesület tervezett ugyan nagyobb tanulmányútát, de ez „a szülők szegénységéből kifolyó okok miatt nem volt kivihető.” E helyett a város határába tettek egyes osztályok tanulásos kirándulásokat.

Az intézettel kapcsolatos Szt-Imre finóvelőben összesen 54 tanuló volt elhelyezve, közülük 38 alapítványos. Az internátusban 82 tanuló volt két osztályú ellátásban. Az első osztályban 244, a másodikban 142 koronát fizetett egy-egy tanuló évenként.

A szertárak kellőleg gyarapodtak.

Rendkívüli tárgyak voltak: Egészségtan (VII. oszt.) szabadkézirajz, mintázás, ének és zene.

Az erd. róm. kath. státus fennhatósága alatt álló öt főgimnázium (kettő nem méltatott figyelmére) Értésítőjének rövid ismertetése után még egész általánosságban megjegyezzük, hogy igazgatótanácsunk útitámasza ellenére is az Értésítők még mindig nincsenek egyöntetűen szerkesztve. Pedig miként ezt a múlt évi Értésítők ismertetése alkalmából is kiemeltük, sok okból nagyon kívánatos volna.

Szolgálati pragmatikát kántortanítóinknak.

Igazi örömmel és lelkesedéssel olvastam kegyes Főpásztorunk rendelkezését kántoraink nyugdíjáról. A felvetett eszme ezek szerint tehát testet öltött és munkatársaink jövője biztosítva van. Most már valószínűleg megszűnnek az elégedetlenség és panaszok akkordjai, melyeket szegény munkatársaink nem egyszer érezhetők és megfáto módon hoztak napfényre.

Rendbe jöven tehát az anyagiakban, akaratlanul elmémbe tódul a kérdés: nem volna-e jó evvel kapcsolatban egy szolgálati pragmatikát is kiadni, mely pragmatika felölelné mindazt, a mi kántóink szolgálatához, teendőihez stb. tartozik?

Mert ez ügyben sajnos, ha vannak is rendelkezések, útmutatások, ezek nem teljeseek, sok hiány van bennük és a mi fő, nem képeznek kompakt egészet, mely kántóink kezébe adva útmutatásul szolgáljon.

Erre pedig égetően szükség van akkor, midőn már minden hivatali embert, sőt szolgákat is a szolgálati pragmatika útait teendőinek végzésére. (A szolgálati pragmatika másutt is — sajnos — hiányzik. Szerk.)

Érezzük ennek hiányát „intra és extra.” És talán ennek a hiánynak tudható be az, hogy éveken keresztül tartó harc dúl, ful azok között, kik hivatva vannak kéz-kezet fogva dolgozni.

„Ez nem kötelességem; ezt nem tartozom végezni; erre nincs utasítás, amarra meg a pápa se kényszeríthet; ezt az államnak nem tennők, azt végezze a plebános stb.” beszédeket nap-nap után hallottunk azoktól, kiket az egyház támasztó pilléreknek tekint.

Hol van minálunk kiadva az az utasítás, mely az 1901. évi május 21-én 32.055 sz. a. miniszteri rendeletben foglaltatik és a gondnok-

sági utasítás II. részének 74, 77, 78, 81, 86, 87, 88, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 105. §-ban van leírva?

Sokszor kerestem egyet-mást, a mire tudtam, hogy tanerőink kötelezve vannak, talán meg is találtam, de végrehajtani nem tudtam, mert nem volt akaratom másban. És ha erélyesen lép fel az ember, azt már üldözésnek s nem tudom minek minősítik?

Sajnos, de való tény az, hogy e tekintetben különösen a fiatal generáció a kerékkötő sok oly üdvös dologban, melyet a pályázati hirdetésben esetleg feledékenységéből kihagytak. Innen van az, hogy nyíltan kijelenti: „miután a pályázati hirdetésben ez nem volt, nem teszem.”

Ezért kell pragmatika, mert a pályázati hirdetés nem ölhet fel a teendők, viselet stb. láncolatát.

Egyik fiatal, nem is oly régen kikerült tanerő a rendesen kitűzött órát nem véve tekintetbe, rendesen 1/2 órával később ment tanításra. Ugyanez nem volt hajlandó a jelenben általánosan elfogadott fonomimikai módszer behozatalára. Hasonlóan történt, hogy a reggeli mosdóról elkésett, sőt meg se jelent. — Orgonázásában a népdal egyvelegek csak úgy hemzsegetek, a gregoriánhoz annyit értett, mint „János diák.” Az évvégi záróvizsgán pedig sem ő kérdezni, se gyermekei felelni nem tudtak. Egyhez azonban kitűnően értett, a „veréshez.”

És kérem ezt a fiatal embert jó útra téríteni nem lehetett, mert a pályázati hirdetésben nem volt kivétel az, mire vélelemzésben minden tanító kötelezve van.

Valjon, ha szolgálati pragmatika volna, előfordulna mindez? (Hát bizony az ilyen hibákban leledző tanító még a szolgálati pragmatika se javítaná meg. Szerk.)

A tananyag kimutatást, tananyag felosztást, munkanaplót stb. ... hányan mutatják be önként? Felsőzárásra se igen, hát aztán önként.

És a mi a tanítóról áll, hasonlóan áll a kántorságról. Szegény-temetésre nem megy, mert nem kap stólát. Temetésen az után nem énekel, mert resteli. Körmenetekben, ha lehet nem jelenik meg, mert ez nem fér össze „juri tempóival.” Gregorián énekekre nem tanítja a gyermekeket, mert ő se ért hozzá. És mindez azért, mert nincs pragmatika és mert a pályázatból a dolgok és kötelességek különfelelései feltüntetve nem voltak.

És ha szól az előjáró, akkor meg van a baj. Meghurcolják tanítógyűlésen, lapban stb. ... Szolgálati pragmatikát tehát tanítóknak és papoknak és tanfelügyelőknek és akkor kiki tudja meddig terjeszkedhetik, mi szabad és mi nem, de mig ez be nem következik, addig baj lesz intra és extra. (zf)

H I R E K.

— **Püspök urunk** ömlőtsága mult hó 31-én az esteli gyorsvonattal Bpestre utazott. Ugy tudjuk, hogy hosszabb ideig lesz távol székhelyétől.

— **Áthelyezés.** Stadler Géza Albin, minorita áldozó papot s a kézdivásárhelyi r. kath. hitközség plébános helyettesét a minorita rend káptalani gyűlésének intézkedése folytán a rendfőnök áthelyezte Szegedre. Stadler Albin két évig volt a k.-vásárhelyi r. kath. hitközség lelki ügyeinek gondozója, s a hittannak az állami elemi és polgári iskolákban tanítója. Mindkét minőségben odaadással, hivatásérzettel teljesítette hivatali teendőit s ezért bizonyára sajnálattal veszik áthelyezését. Utódja Somogyi Gusztáv lett.

— **Az alkohol ellen.** A jövő hó 11—16. napjain Bpsten nemzetközi alkoholelles kongresszus lesz. A **Magyarországi kath. egye-sületek Országos szövetsége** ennek a kongresszusnak hatását nemesak részvétellel emeli, hanem szakértekezletein azon módokra és eszközökre is rámutat, melyekkel a baj ellen küzdeni lehet. A szövetség szept. 13. és 14-én három kath. ülést rendez érdekeltjei és érdeklődői számára. Szept. 13-án d. u. 5 órakor lesz az egyházmegyék küldötteinek szervezeti ülése azon célból, hogy megállapítsák az egyöntetű küzdelem módozatait s megalkossák az országos szervezetet, mely közös erővel kezdi meg községenként a mértékellenesség ellen való harcot.

A szervezeti ülés is teljes sikerűnek ígérkezik. A püspöki kar már egymásután jelöli a megyei kiküldötteket, kikhez a külföldi egyházmegyék küldöttei is csatlakozni fognak.

Püspök urunk ömlőtsága a következő levélben tette meg jelölését.

Főtisztelendő Igazgató Ur!

Örömmel üdvözölöm a szövetségnek szándékát, hogy a nemzetközi alkoholelles kongresszus alkalmából Budapesten szeptember 11—16. napjain nemesak a kongresszuson öhajjt tevékeny részt venni, de a hazánk népet is pusztulással fenyegető veszedelem ellen hiterkösi alapon is szervezkedni öhajjt. Készségesen csatlakozom ezen mentő akcióhoz és az erdélyi egyházmegye képviselőiben Szabó György alesperes és nagyenyzei (Maros-Tordamegye) plébánost fogom kiküldeni, akivel az ügyben közvetlenül érintkezni sziveskedjenek.

Fogadja uraságod őszinte tiszteletem nyilvánítását.

Gyulafehérvárt, 1905. július 22-én.

Mailath Gusztáv Károly,
erdélyi püspök.

— **Héjjasfalvi és Fehéregyházi ünnepség.**

Segesvárról írják nekünk: A szabadságharcban elhunyt névtelen hősök sírja felett f. é. július 30-án rendezett emlékünnepet a segesvári és kereszturni magyarság. Héjjasfalván Bihary tollnok tartotta az emléksbeszédet, Fehéregyházán Zakariás képviselő, ez utóbbi különösen nagy hatást ért el hazafias momentumokban gazdag, hévvel és tüzzel előadott beszédével. Mindkét helyen voltak szavazatok, hazafias énekek, korszorületételek és ima, melyet az ev. ref. lelkeszt tartott. A hazafias és vallásosság tényleg iker-testvérek, de ha a nemzeti ünnepen, mely általános, a reformációt előterbe tolljuk, már nem lesz igazi hazafias nemzeti ünnep abból, amit esetleg annak elkeresztelték. Lesz abból egy kizárólag felekezeties hazafias ünnepség. Mert voltaképpen a szabadságharc hősei között, lettek legyen azok névtelenek is, annyit tudunk, hogy katolikusok is harcoltak a szabadságért, talán ép a fehéregyházi csatáson. Hát miért akkor református izü a jelzett magyarok ünnepe? Vagy talán nem érdemlik meg a szegény kath. névtelen hősök a kath. szt. misét, melyet a kereszturni vagy segesvári pap szívesen végzett volna, ha erre felkértek. Csodálkozunk a rendező bizottság kath. ferfiain, kik azt szemügyre nem vették. Ennek tudható be az, hogy a kath. klerus távol tartja magát, a mihez némileg joga van, mert a hazafiai érzés lerovása ez idő szerint nem kizárólag a kálmínistáké, — igen ott, a hol az „ev. ref.” a katholicizmus hátrányára előterbe lép. Jövőre több tapintatot kérünk a rendező bizottságtól!

— **Erélyes rendőrség.** A rendőrkapitány hivatkozva az illető §§-ra, szigorú büntetés terhe alatt elrendeli, hogy az összes lakóházak tulajdonosai, haszonbérleti és lakosai tűzbiztonsági szempontból a jelen augusztus és

szeptember, meleg és száraz, hónapokban az udvaron egy-egy tele hordóvizet tartanak készletben. — Ugyancsak szigorú büntetés terhe alatt megiltja — hivatkozva a §§-ra, — hogy a város belterületére szalmás-gabonát, takarmányműveket és egyéb gyűlékony anyagokat pl. deszkákat, zsindelyeket stb. rakjanak. Dicséret illeti ezen erélyes intézkedésért a rendőrséget — Kézdivásárhelyt.

— **Tanítóképesítői vizsgálatok.** A csik-somlyai róm. kath. tanítóképzőben a tanítóképesítő vizsgálatok a következő sorrendben tartatnak meg: aug. 24-én a IV. évesek javító vizsgálatát; aug. 26. 28-án írásbeli tanképesítő vizsgálat, szeptember 4. 5. 6-án tanítóképesítő szóbeli vizsgálatok. Az ezen vizsgálatokra jogosultak a szükséges okmányokkal és 40 korona vizsgálati díjjal jelentkezhetnek aug. 24-én az igazgatóságánál. Az I. II. III. éves növendékek javító vizsgálatát szept. 7-én lesz. A beiratkozások mind a négy évfolyamra szeptember 7-én és 9-én lesznek. Az igazgatóság.

— **Porfelhő.** A Dicsőszentmártonban megjelenő Küküllővíz legutóbbi száma írja **Gyulafehérvárra** vonatkozólag a következőket. (A panasz azonban helytelenül van a „községi bírósághoz” címezve. Ettől eltekintve ez a tőlünk távol álló újság rendkívül jól értesültséget áruel a mi dolgainkról. Halljuk!) Állandó rovatot kell nyissunk a községi bíró helytelen intézkedései ellen. Többször reámutatunk már arra, hogy az utakat akkor söprik, mikor legelőnebb a forgalom s felkértük a községi fejt, hogy separtessen a korahajnali órákban. Az előjáróság azonban ügyet sem vet a jó szóra s — úgy látszik — az a célja, hogy minél több kellemetlenséget és bosszúságot okozzon a lakosságának. Egyes napokon d. e. 10 és d. u. 5—6 órakor alig lehet járni a főtéren a megfulladás veszélye nélkül, mert egy rendőr felügyelete alatt 3—4 utcaseprő olyan borzasztó és utálatos porfelhőt ver föl, hogy a háziasszonyok ijedten csukják be ablakaikat, a kereskedők boltjaikat s a járó-ke-lők orrukat befogva, vakon rohannak a legközelebbi fődött helyre. Ez az állapot tűrhetetlen. Mikor a legnagyobb a kanikula s éga talpuk az aszfalton, a község előjárósága jóváltából vastag porfelhőn keresztül kell átvergődnünk, akik nyári évszakban nem mentünk fürdőbe, hanem itthon robotolunk. Ismételtlen kérjük a községi bíró urat (rekte: a rendőrséget), kegyelmezzon a mi szegény fejünknek s kormányozza utcaseprőit a hajnali órákban az utcák tisztántartására.

— **Köszönet nyilvánítás.** Rettegi Géza, marosvásárhelyi főgimn. igazgató egy szép mise-könyvvel. — Szabó György, marosvásárhelyi főgimn. tanár — plebaniánk szülöttje pedig egy gazdagon aranyozott, gyönyörű kiállítású ezüst kehellyel és páténával ajándékozta meg templomunkat. Az öröm és hála indít arra, hogy híveim nevében nyilvánosan is köszönetet mondjak a nagybecsű ajándékokért. Hodos, 1905. aug. 2-án. Molnár Miklós, lelkesz.

— **Pályázati felhívás.** A siketnémák budapesti állami intézetének első osztályába a legközelebbi tanévre 30 új növendék fog felvételt. Ezen kívül felvételt nyernek a megfelelő felsőbb osztályokba oly siketnémák is, akik eddig valamely vidéki intézetben tanultak ugyan, de a kiknek szülői időközben a székesfővárosba, vagy annak környékére költöztek. Végül felvételtnek a felsőbb osztályokba olyan gyermekek is, akik népiszkolai tanulmányaik közben siketültek meg s a kik az intézetben a beszédnek a szájról való leolvasását tanulják meg és ez úton elemi ismereteiket kiegészítik. Első sorban a Buda-

pesten s az annak környékén levő községekben lakó siketnémák vétetnek ugyan fel, de másod-sorban felvétel nyerne az ország bérmeley helyéről folyadom olyan siketnémák is, a kik az évi 200 K. eltartási költséget egészben, vagy legalább részben biztosítani képesek. A felvétel a folyamodványok beérkezésének sorrendjében fog eszközölni; miért is indokolt, hogy a szülők meliőbb küldjék be kérvényeiket. Részletes tájékoztatást és felvételi nyomtatványokat az érdeklődőknek díjtalanul küld az intézet igazgató-sága. (Budapest, VIII. Mosonyi-utca 8. szám.) Megjegyeztetik, hogy az intézet 8 évfolyamú.

Fürdői levél.

III. Karlsbad, 1905. júl. 25.

Ezen igaz megszívlelést és mérlegelést érdemlő kiteresem után visszatérek a karlsbadi régi kurák rövid ismertetéséhez. És azt írom, hogy 1571-ben Summer Fábian orvos a többek közt azt ajánlja, hogy a beteg napjában 10—12 órán át fürdjék a bőr rágóban oly formán, hogy kezdetben gyenge meleg, később lenge, aztán meleg vízben egy órát vagy másfélórát üljön a vízben, azután menjen kellő meleg szobába s ha szükséges fekiüdjen ágyba, egy vagy két óra hosszat maradjon ott, de megint menjen fürdeni és így tovább és ez így ment minden ivó kura nélkül; ezen eljárás alatt a bőrt a víz fel-rágtá, perszeneket okozott rajta és azok a további fürdés által begyógyultak és a kura kész volt; dr. Payer azonban ezen borzasztó kezelést még ivó kurával is tetézte és a fürdés arányában 20—40 pohár vizet kellett inni egy reggel egy szegény halandónak. Handsch orvos 1571. Welsler Filippina Ferdinánd osz. főherceg neje kuráját írja le feljegyzéseiben, de igazán sajnálni kell azt az úri nőt, hogy milyen iszonyú kínokat szenvedett ment keresztül, csoda, hogy bele nem halt — hanem csak 9 év után távozott az élők sorából.

Egyideig váltakozva, hol a fürdés, hol az ivó kura járta, amíg találkozott egy férfi, aki a karlsbadi víz rendes használatát irányadóan megállapította.

Dr. Becher Dávid elévülhetetlen érdemeket szerzett a karlsbadi gyógyhelyet illetve, mert 150 évvel ezelőtt az akkori gyarló eszközökkel a vegyelemzést oly pontosan vitte keresztül, hogy a karlsbadi víz vegyi állaga a mai pontos vegyezsi meghatározások szerint sem más, mint a minőnek akkor megállapította. Nemkülömben a víznek fürdésre meg ivásra való használatát a mai módozatoknak majdnem megfelelően rendelte el. Ugyannyira, hogy az orvosoknak most csak a betegek különféle bajai és annál is külön és külön sajátos természeti jelenségei szerint kell eljárniok. Becher rendelte el azt is legelőbb, hogy a vizet a forrásnál kell inni, ezért 1902-ben a természetvizsgálok gyűlésén „Karlsbad Hippokratessé” megtisztelő elnevezést kapta.

Minő betegségek gyógyíthatók itt? Erre a kérdésre egy szóval lehet felelni: minden betegség, mely a vér rendellenes volta miatt állott elő. De kivált a gyomor- és a májbajok ellen van legbiztosabb szer e vízben, még a cukorbetegség az, amely csak itt kurálható.

Bővebb útastással a szakértő orvosok szolgálnak minden betegnek.

„Jer barátom ide, így el a vízből és meglátd, hogy használni fog” én csak azt mondhatom minden szenvedő emberbarátomnak. Mert nekem jót tett.

Jelenleg 16 helyen buggyan fel a föld alól a víz u. m.:

1. „Lobogó”, amely egy méterre, sokszor másfél méterre szök fel karnyi vastagon és szétgyöngyözik párát bocsátva fel. 24 óra alatt 4 millió litert hajtva fel a föld alól. Hőmérete 58°5' R.

2. A „molnár kút” 39°7' R., a XVI-században használták már.

3. Az „új kút” 47° R. 1748-ban fogták fel.

4. A „Theresia kút” 45°6' R. Előbb kerti kút volt a neve; Ferenc császár második ne-jének tiszteletére adták a „Theresia” nevet.

5. A „Bernát kút” 46°8' R. 1789-ben buggyant fel.

6. „Erzsébet-forrás” 38° R. Egyike a leg-újabb forrásoknak és boldogult királynékné ne-vét viseli.

7. A „szikla-forrás” 49°7' R. 1845-ben vet-ték észre.

8. A „piaci kút” 32° R.

9. A „Károly császár-forrás” 37°4' R. 1895. óta IV. Károlyról van elnevezve, mert azon a helyen, mondják, hogy ült volna a császár.

10. A „császár kútja” 38°5' R. 1851-ben fedezték fel a katona fürdőház építésekör.

11. „Diszkert forrás” 40°8' R. Nagyon rit-kán isszák, noha olyan, mint a többi forrás.

12. „Ferenc József-forrás” 51°4' R. 1897—1898-ban fedezték fel, a lobogó után a leg-melegebb.

13. A „kórház-forrás” 29°28' R.

14. „Hochberger-forrás” 31°12' R. Hoch-berger lovag nevével nevezve, ki Karlsbad ér-dekéiben igen sokat tett 1900-ig.

15. „Stephania-forrás” 16°4' R.

16. A „várkút” 33°8' R. 1797-ben foga-tott fel, igen jó víz.

A vegyelemzés skálája szerint mindezen kútnak és forrásoknak vegyi átlaga kevés kül-ömbsséggel egy és ugyanaz, csakis a hőmér-sékletek szerint különböznek némi tekintetben egymástól, de az orvosok az ő belátásuk és szaktudásuk alapján minden betegnek azon for-rás vagy kút vizét írják elő, melyek épen alkalmasak, nemkülömben a fürdést illetőleg is az orvos tanácsa az irányadó.

Most legtöbbnyire az az eljárás, hogy dél-előtt 1, 2, 3 pohárral, amely szinte mintegy régi fertály tartalmú, az egyik pl. (mint nálam is elő írva vala) a császárkútból kell inni és pedig úgy, hogy minden pohár ivás után 15—20 percet kell várni és e közben állandóan járkalni, mozogni, sétálni, akinek a hogy tetszik hörpintésként elfogyasztani a vizet és miután az elrendelt számú pohár vizet megitta, még reá egy óra hosszat kell sétálni és csak azután szabad reggelizni.

Feltűnt az ivásnál az, hogy a gyógyvizet használni kívánók tömege, milyen szép libasorban meg egymásután, aki ahogy érkezik a libasorhoz csatlakozik és úgy jut a vízhez.

Itt nines személyválogatás, mert a felügyelő rendet csinál: lehetett látni, hogy egy nagy, egy kicsi, egy kövér, egy sovány, egy nő, egy férfi különféle változatban egymásután hogy halad minden szó nélkül. A kútnak többnyire egy-egy felügyelő van, aki nemcsak a menetet, hanem a kiszolgálást is ellenőri a vizosztó leánykákra felügyelvén, hogy azok gyorsan és pontosan kiszolgálják az ivó kurát folytató ven-degeket.

Itt nines szokásban a pénzosztás a leány-kák kezéhez, mint másutt láttam. De ezek nem is érnének reá zsebelni, hisz úgy el vannak fog-lalva!

Délután is szoktak orvosi rendeletre sokan inni, de többnyire csak egy pohárral s aztán sétálnak ameddig jól esik, hol itt, hol ott, mert erre itt igazán elég sok szép hely kínálkozik

úgy magában a városban, mint a várost majd-nem minden oldalról határolt erdőszégekben, ahol igen jól gondozott sétányok feliratokkal az irányt jelezve vezetnek vagy egyik vagy másik nevezetesebb pontja felé a környéknek, útközben vendéglőkkel és padokkal meg purgó helyekkel találkozá, ha szükség van rájuk.

A mi az ételt illeti, abban is az orvos véleményét tanácsos kikérni. Koplalni nem kell ugyan, hanem rendszeresen és előírás szerint — vagy úgyiszóva gyögmódszerűleg — kell étkezni. Minden vendéglőben és kosztadó házá-nál jó konyha van az illető vendégek számára és a mit kér, azt készségesen felszolgálják és mondhatni nem borsosan, kivéve egy nagyobb-szerű Pupp-vendéglőjét, ahol az ezüst terem-ben több borralót kell adni csak a piócérnek, mint a mennyivel az ember máshol jól megebé-delhet, hanem ide csak a születés- vagy pénz-arisztokraták járnak csilogni és villogni és mégis olyan tele van, hogy alakitva és szebbnél szebb öltözetben és ragyogóbbnál ragyogóbb ékszerekben pompázó férfiak, de kivált nők, kik közt nagyon szépeket is láthatni. Igen láthatni, mert úgy van a terem alakitva és oly fényesen kilavítva, hogy önkéntelenül is beny a kandi szem. — Ez a vendéglős, Ferenczy nagyszabeni főgm. igazgató úr állítása szerint egy nap töb-bet vesz be, mint egy más városi vendéglős egy-ét alatt. 25—30 ezer korona forgalma van egy nap. Tessék itt vendéglősködni Mohilla uram, akkor nemsokora milliomos lesz belőle!

De a mások sem panaszkodhatnak, mert a hol 40—50 ezer ember megfordul, mint ven-dég, ott jut mindenkinek valami.

A mi a fürdőket illeti, azok is azon a szín-vonalon állanak berendezést és a tisztaságot meg rendtartást illetőleg, hogy el merem mondani azt, hogy nem tudom még hol lehet így, annál kevésbbé jobban. Nemescaj édesvíz, gyógyvíz, fürdő különféle módszer szerint, hanem moor-fürdő, vasfürdő és más ásványfürdő, de sőt villanyfürdő is van orvosi rendelet és felügye-let szerint.

És minden kényelem meg van, de amellet ki van záva az illetlenség és mindenütt a leg-tisztességesebben szolgálnak ki bárkit is.

Jegyet lehetőleg előre kell váltani egy bizo-nyos órára, ha jelzett órában ott nem fürdik, de ha egy negyedórával elkéssett, a jegye érvé-nyét veszítette, mert már egy más következik a más órában, úgy hogy már nem nyújthatja meg fürdő idejét, mivel a következő órában már másé a fürdőszoba. Egy óra hosszat használja a fürdőt és aztán távoznia kell, hanem kies-engetik. Máshol ezt a rendet nem igen láttam, de jó, mert pontosságra tanítja az embert és nem igazságtalan, mert máskép másnak a jogát sér-tené. Suum cuique.

Hogy minő élet folyik Karlsbadban a fürdő-idény alatt, arra minden tekintetben megfelelni csakis azon egyén lenne hivatva, a ki nemescaj szerény megvonultságban, mint jó magam is, el itt, hanem a fürdői életáramlat ama hullámain is evez, melyek nemescaj nappal, hanem még éjjel is izgalomban tartják a fürdő vendégek nagy tömeget. Általában azonban a karlsbadi életet a mint az ivó kuráknál és fürdőkben meg a sétányokon észleltem, az ide, mondhatnám a a földgömb legkülömböző tájairól özönlött igen tarka emberáradat dacára elég idomos és sze-reny, leszámítva nagyon kevesek henczegését, mit azonban számba itt nem igen vesznek; mindenki a maga útján halad nem zavarva sen-ki; semmi perpatvar vagy zenebona, pláne skan-dalum vagy lopás avagy rablás, aztán verekedés semmikor sem fordul elő. Csakugyan csodálkozni lehet azon, hogy az ugyanegy időben itt fürdőző

12—15 ezer ember között krakélérségek nem észlelhetők.

Jön, itt időz, üdül vagy gyógyul, fizet és meggy esedessen minden hajszá nélkül, pedig szoktak itt nagy gavallérok és nagy dámák is megfordulni, a kiknek csakugyan telik, a miből adhatják. De azért egy-egy párbajt leszámítva minden meggy a maga rendes keretében szép esedessen és jó rendszeren.

Tanulhatnak ebből is valamit a mi fürdő vendégeink. Nem éjjelez, nem dorbézol, nem kártyázik a karlsbadi vendégcsere; nem lehetne ezt a mi fürdőinkben is szokásba hozni? Mert nem csak egészséges és mulatni szerető kompániák tanyája a fürdőhely, hanem beteg emberek gyógyhelye is és legkivált egyszersmind. — Legyen tehát éjjel esend és nyugalom minden fürdő helyen; hisz nem ér semmit az egész költsékezés, ha almatlan éjjelek miatt a gyógyulás a kívánt eredményt el nem éri!!

Mulatnak azért a karlsbadiak jól és elég változatos élvezettel, mert igen jó zenéje kettő is van minden délelőtt, minden delután. De sőt esténként is, hol itt, hol ott a nagyobb sétányok közepén vagy mulató helyeken felhangzik ám a szép zeneszó; mert erre itt sokat adnak, mivel zeneművészek is megfordulnak ezen a helyen gyakran és a kritikát meg kell, hogy állja a zenekar; ez Karlsbad polgári becsületéből vágó dolog, sokat is adnak ki rá, mert a zeneszereknek még nyugdíjuk is van, de zene is ám aztan az.

Gyere Hurka, hallgasd meg s tanul!

Van rendes színház, van orfeum, játszanak jötekonny célra többször tombolat és van igen gyakran táncestély annak rendje és módja szerint; úgy, hogy kinek pénze, érkezése és kedve van hozzá, jól, de nagyon jól elmulathat itt, de csak 10, legföllebb 11 óráig; akkor kapuzárás, lámpaoltás és éjjeli nyugalom következik.

Az elszállásolást illetve nagyon különbözök a helyek. Itt annyi három és négyemeletes villa van az országok, fejedelmek, hírneves emberekről s a tulajdonosokról elnevezve, hogy se szeri se száma; ezek mindenikében kisebb-nagyobb lakások vannak kiadók akár három, akár négy, vagy hat hétre, de mindig csak egy hétre van a szóbeli szerződés és minden hét végén kell fizetni az előmutatott számlát, ez itt a rend. És ezen kiadó lakások közt vannak olyanok is, kivált, ha több szobások, hogy 200 koronát is kell hetenkint érte fizetni. De van egyes szobája is olyan, a melyért 100, 80, 60, 50 koronát kell fizetni egész 14 koronáig le, a mit már berendezett lakásnak lehet nevezni az ágynemű, világítás és takarítással együtt — a többi már a város külső részében, avagy padlás helyiségekben van, amiért azonban legalább is 7 koronát le kell tenni és pedig előre.

Ezeket azonban csak a szegényebb rendű izraeliták szokták kifogadni tömegesen. No ebből a fajtából van itt elég, hemzseg a hely tőle, bárhová fordul az ember, majdnem mindenütt kaftánnal, vuklival és jó nagy szakállú zsidó férfakkal és álhaját kisütve viselő Szállikkal és Rebekákkal találkozik az ember. Kivált az idén van sok orosz zsidó itt, mert Oroszország hajói elsüllyedtek, hát az éber nemzet Oroszország nagy hajójából menekül! Nekem mondta maga egyik, hogy midőn az üldözés náluk javában kitört, hát ide jöttünk és itt maradtunk, amíg már otthon rend lesz.

Az én szállásom fűdő. Forster János úri barátom közvetítésével a Szent József háza: „St. Josef-Haus“. Ez tulajdonát képezi a keresztrel nevezett szent Ferenc rendi szerzeteseknek.

Ezelőtt 19 évvel épült, a város díszkertjével szemben van a királykút földött sétatányával,

átellenben egy emelkedettebb helyen három emeletes, belül egy folyosó által két szakaszra osztott derek kis ház a többiekhez képest, valami 24 lakószobával, melyek elég jól be vannak minden szükségessel rendezve, de kivált egy négy oltárral ellátott szép kis kápolnája is van ugyan, négy rendbeli minden színből való tiszta és jó felszereléssel, úgy hogy 20—24 pap is misézhetik ott reggel 4 órától 7 vagy 8-ig, ép ezért is igen ajánlom paptársaimnak ezt a kis, mondhatnám papi szanatoriumot: mert vannak ugyan világiak és férfiak úgy, mint nők ezen a rendházi szálláson, de mégis mindig túlnyomó a papi vendég. Kivált esch. gémet, lengyel, olasz papok, de magyar papok is vannak itt mindig észállásolva a prelatusoktól le a káplánig és szerzetes atyáikig. Szegény boldogult Kovács Simon kanonok úr is volt itt, a mint a vendég-könyvben láttam, ezelőtt 10 évvel. Az idén is voltak itt Csernoch és Graeffel prel. kanonok úrak Esztergomból, Zant pozsonyi kanonok-plebános és Sebő premt. főgimn. igazgató tanár. És jó is itt papnak, mert megvan a kellő esend, a gondos utánjárás, az izletes és gyógyódmó ellátás, a papi társaság és meg van óva holmi hajszáktól Szent József oltalma alatt és még hozzá nem is olyan drága, mint máshol.

Azért az itt időző papság csak hálával adózhat szent Ferenc-rend nővéreinek és jelenlegi érdemes főnöknőjének, ki annyi fáradság és gond közepett anyagtürellemmel szolgálja ki kedves testvéreivel együtt az Urnak idesereglett szolgáit. — Legyen érte tehát hála e s o r o k útján is. Az Isten fizesse meg! — Nem is igen drága, amint említém, mert a szállás és ellátás hetenként 25, 30, 40 usque 50 forintba jöhet aszerint, ahogy melyik szobában lakik és mit eszik vagy iszik valaki, mert ez adja a különbözötet, de nem sok, mikor itt szállásért kell máshelyen 40—50 frtot fizetni és a vendéglői élelmezés mibe kerül, azt nem is mondhatni biztosan meg, hanem csak azt mondok, hogy a vendéglőben kiadott borralalok négy-szereséből itt a háznál meglehet étkezni, tehát úgy gondolom, napi 7—8 forintba áll a vendéglői koszt, tehát 50—60 forintba hetenként. — Ha tehát az erdélyi egyházmegye papjai közül a sors valamelyiket az orvosok tanácsa alapján Karlsbadba vezérli, úgy csak forduljon a szent József ház mindenkori főnöknőjéhez egy kis német levélkével és szívesen fel leend véve a házba, ahol lakást és élelmezést kap és a mellett a város közepében van, ahová a kúta és források, meg a fürdők mind igen közel vannak. Egy kis kertjük is van külön kijárással az erdőbe vezető sétatályekre. Jó hely — de mégis jobb otthon. — Tartós és jó egészségben!

J. E.

TANÚGY.

Az írásvlasás tanításának módjának legújabb állása kritikai megvilágításban.

Irta és az erdélyi róm. kath. tanítóegyesületek Szövetségének 1905. évi július hó 11-én tartott közgyűlésén felolvasva: Gyurcsovecz Károly tanító.

Az írni- és olvasni tudás a közművelődésnek legemlékebb feltétele lévén, a népiskolai oktatásnak egyik alapvető feladata mennél előbb, és mennél tökéletesebben juttatni el a tanítványokat ezen feltétel birtokába.

Az írásvlasás tanításának — aszerint, amint minden tudomány is keresztül ment a fejlődés különböző fokozatain — különféle módjai vannak és voltak. A legrégebbi módszer az

ügynevezett betűzetítő vagy silabizáló módszer volt, mely szerint a tanítók, — habár egyelőre csak olvasni tanultak a gyermekek — a hangok helyett azok jegyeit, a betűket ismertették meg, még pedig alakjaik és neveik szerint, minden mássalhangzót a kiejtésnél összekötve a saját hangzójával, az így megismertetett betűkkel szavakat olvastattak, amiből nevezetes buccaságok keletkeztek. Ha pl. a tanító ezt a szót: papiros, akarta elolvasatni, akkor ez következöleg ment: pé—a = pa, pé—i = pi = papi, er—o es = ros = papiros. Hogy ez a módszer, amilyen természetellenes és észszerűtlen, éppannyira kínzó és utálatos volt a gyermekekre és a tanítóra nézve, az ma már teljesen túlhaladott álláspont és ha még e mellett tekintetbe vesszük, hogy ezen módszerrel a gyermekek 50—60%-a sohasem tanult meg olvasni, írni pedig annál kevésbé, és hogy a jó felfogású tanulónak is 3—4 esztendőre volt szükségük, amíg amennyire-annyira összefüggően tudtak olvasni: nagyon természetesen fogjuk találni a mindenkori pedagógusok — úgy a külföldiek, mint a hazaiak — azon törekvésért, mely az írásvlasás tanítás módjának szakszerűbbé, könnyebbé tételét célozza. Sok vajdás után Stefáni Henrik a XIX. század elején léptette életbe az összekötő hangoztatási módszert, mely szerint ő tanítványait előbb a hangokkal és azután a hangok jegyeivel: a betűkkel ismertette meg, a hangokat szótagokká, szóká és moudatokká kapcsolván össze. Az ő nyomdokain haladt Olivér és még inkább Graser, ki módszerében hangokká bontotta a szokat és miután tanítványai képesek voltak tisztán megkülömböztetni a hangokat azok jegyeivel: a betűkkel ismertette meg őket. Ő volt tehát az, ki — tökéletesítve Stefáni újítását — alkalmazta először az írva-olvasás tanításánál oly nagy súlyt bíró analitikus módszert; és minthogy ezen módszerénél az előbb széjjel elemezett hangokból új szótagok, szavak alkotnának, e módszer egyesít magában az analitiko — szintetikai eljárást, a mi különösen az öntudatos írás tanításánál igen fontos. Ezen módszer szerint az analysis által alkotott, helyesebben kikeresett hangjegyével azonban megismertetnek a gyermekek és azokat le is olvassák. Azért ezen módszer feltalálói után Stefáni-Graser-féle írva-olvasási módszernek nevezetik. Nagy haladást képezett ezen módszer a régi betűzetítő eljárásához képest, azért az lassankint mindenütt elterjedt.

Azonban minden dolog, minden tudomány a világon változások, fejlődésnek van alávetve. A tudomány minden ágában az arra trémett szakemberek folyton buvárokodnak, kutatnak a tökéletesebb felé. Ilyen ügyes, rátermett buvárok a pedagógia tudományában is voltak és vannak, akik folyton tanulmányozva a gyermekpszikológiát, ez által felfedezvén és megismerve az egyes tanítási ágak módszerének árnyoldalait, iparkodnak azokat elenyészteni s így a pedagógia tudományát is fejlesztini, tökéletesíteni. — A Stefáni-Graser féle írva-olvasási módszernek is — bármennyire is haladást jelent a silabizáláshoz képest és bármennyire védője és barátja van most is, akik annak non plus ultrájára esküsznek — vannak árnyoldalai, nehézségei. Hiszen tudjuk azt mindnyájan, kik az írva-olvasás tanításával foglalkoztunk, micsoda nehézségekkel kellett küzdenünk az írva-olvasási módszer minden egyszerűsége mellett is. Eme árnyoldalak és nehézségek leginkább a hangoztatási előgyakorlatoknál a hang leszármaztatós és kereső analitikus eljárás során, továbbá a hangröl annak képe: a betűre való átmenet alkalmával és végül az olvasás során a hang-összekapcsolás, tehát a betű képzetének felüji-

tása folyamán nyilvánult meg. Kiváló hazai-tanügyi férfiak, mint Indali Péter, Nagy László, Munkácsi Antal, Drejszger Ferenc, Göböz József stb. már régebben azon fáradoztak, hogy az írva-olvasási módszer nehézségeit legyőzzék, igyekezvén a hang és betű megismertetését megkönnyíteni, azok képzeletét a gyermek lelki világában állandóbbá tenni. Evégből az egyes hangokat állati és más természeti hangokból származtatták le, a betűk alakjait némely tárgyakhoz való hasonlatból szemléleti úton ismertették. Mindezen törekvések azonban az írva-olvasási módszeren alapultak. Legújabbban azonban ettől eltérőleg egészen új alapon keletkezett az úgynevezett fonomimikai módszer, amely annak terjesztői és hívei részéről hangoztatott nagyszerű eredményeinél fogva — hogy egy közönséges szólammal éljek — lázba hozta a tanügyi köröket, nagy vitát idézve fel a konzervatívok és az újítók között. Ma már az újításnak nemcsak elméleti, de gyakorlati eredményei is lévén, könnyen megállapíthatjuk annak pedagógiai értékét is.

A fonomimikát a gyermek lelki világának nagy bűvára a francia Grosselin fedezte fel és alkalmazta először gyakorlatban; hazánkban legelőször Tomesányiné Czukrász Róza tanítónő kezdeményezte és fejlesztette. Ő volt nálunk ezen új módszer alkalmazásának bátor és lelkes úttörője és terjesztője, számos követője akadt, kik közül többen nemcsak alkalmazták a módszert, de a gyakorlatból merített tanulságok figyelembe vételével azt a kivitelben módosították, tökéletesítették. Lényege ezen új módszernek abban áll, hogy a megismertetendő hangot az analízis figyelmen kívül hagyásával valamely meseből hangutánzás alapján a mese eseményéhez találó taglejtéshez: mimikához kötvé származtatjuk le, úgy hogy egyrészt a hang és a hozzákötött mimikai gesztus, másrészt a hang és a betű képzetei egymással szoros eszmekapcsolatban álljanak. A hang képzete logikai összefüggésben állván a hozzákötött taglejtéshez, azzal együtt vésődik a gyermek emlékezetébe s ez által rendkívül meg van könnyítve bármely megismertetett hang reprodukálása, mert csak az illető mimikai gesztust kell megcsinálni, vagy megcsináltatni és a hozzá kötött hang rögtön előtér a gyermek ajkán; minthogy pedig a betű képzete szintül szoros eszmekapcsolatban, logikai összefüggésben van a hang képzetével, valamely már ismertett betű látásakor az eszmétársítás útján ép oly gyorsan

tisztában vannak a gyermekek a betű jelentőségével a hanggal. Ezen bonyodalmasnak látszó meghatározás megvilágítására vegyünk egy gyakorlati példát. Vegyük fel pl. Péter Józsefnek fonomimikai vezérkönyve után az „o” hangjának, mimikai jelének és betűjének a megismertetését:

„A tanító mesél: Egyszer komédiások jöttek a faluba. Felöltöztek cifra ruhába. Lovakra ültek, doboltak, trombitáltak, így jártak be az utcákat. A gyerekek meghallották. Kifutottak az utcára. A mint meglátják a cifra komédiásokat fejük felett összecsapták kezeiket, így ni! (fejem fölött két karomat összekapcsolva kör alakot képezek) s örömlében így kiáltottak: o! de szép komédia! Tegyetek ti is úgy, mondjátok ti is „o” (mondjuk karba, egyenkint az „o”-t hangoztatva. A mesét ismételjük, a jelzést s a hangoztatást begyakorlom.) A nagy táblához állítok egy tanulót. Karjait feje fölött kóralakban elhelyezem. Vele együtt jelez-zük s hangoztatjuk az „o”-t. Karjait feje fölött összekulcsolva hagyom s mondom: Ide nézzetek. felrajzolom — a mint kerek alakban tartja — a Janesinak karjait a táblára. Itt van az egyik karja (rajzolom a nyomtatott „o”-nak egyik oldalát) Itt a másik karja (hozzá rajzolom az „o”-nak másik oldalát) összehasonlítom fejünk felett összekulcsolt karjaink karikat képező alakjával. Rászoktatom őket, hogy ha e kerek rajzot az „o”-t látják, karjaikkal fejük felett kört képezve, jelez-zék és hangoztassák az „o”-t. Felmutatom a mozgatható „o” betűt. Összehasonlítom és úgy járok el vele, mint a többivel tettem.”

(Folyt. köv.)

Pályázat.

— A *gyergyóújfalvi* róm. kath. marostizési elemi iskolánál megüresedett tanítói állásra pályázat hirdetik.

Javadalma: 1) Államsegélyből 660 kor. 2) Iskolamagtár alaphól 89 kor. 3) Hat (6) hosszú öl fenyű fa (ért.) 60 kor. 4) A törvény által előírt kerületmenny, természetben lakás, mely áll: két szoba, konyha, kamarából és egyéb gazdasági épület.

Kötelessége: A marostizési iskolaköteleseknek I.—VI. osztályig, fiú és leány

gyermeknek, ugyisintén az ismételő iskolásoknak vezetése.

Pályázati határidő, 1905. augusztus 26.
A pályázati kérvények az alant irt iskolaszéki, elnökséghez nyújtandók be.

Gyergyó-Ujfalun, 1905. július 24-én.
Várterész Antal
lelkész, iskola sz. elnök.

Lehetővé teszi, hogy a szobák mázolás alatt is használtassanak, mivel a kellemetlen szag és lassú, ragadós száradás, mely olajfestékek és az olajlaknak sajátja — elkerültek. E mellett használata olyan egyszerű, hogy kiki maga végezheti a mázolást. A palló nedves tárgyval feltörölhető, anélkül, hogy elvesztené fényét. Meg kell különböztetni

sínezett szobapalló fénymáz, sárgásbarnát és mahagonbarnát, mely akárcsak az olajfesték fűdi a pallót s egyáltalán fényt is ad. Ezért egyaránt alkalmazható régi és új pallóra. Teljesen beföd minden foltot, korábbi mázolást, stb. van azután

tiszta fénymáz (színezetlen)

új pallóra és parkettra: mely csupán fényt ad. Különösen parkettra és olajfestékekkel már bemázolt egész új pallóra való. Csak fényt ad, ennél fogva nem fűdi el a famustrát.

Postacsomag, körülbelül 35 négyszög méter 2 közép nagyságú szobára való) 5 ft. 90 kr. vagy 9¹/₂ marka.

A közvetlen megrendelések minden városban, ahol raktáron vannak ide küldendők. — Minta mázolások és prospektusok ingyen és bérmentve küldetnek. A bevásárlásnál tessék jól vigyázni a cégre s a gyári jegyre, mivel ezt a **több mint 35 éve létező gyártmányt sok felé utánozzák** és hamisítják, rossz és gyakran a célnak meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba.

Cristoph Ferenc

a valódiszobapalló fénylakk feltalálója

és egyedüli gyártója

== FŐRAKTAR: ==

DAHINTEN VIKTOR

vaskereskedésben GYULAFEHÉRVÁRT.

Értesítés.

Hivatkozással a magas püspöki körrendeletre, teljes tisztelettel értesítem a főtudó és nt. plebános és lelkész urakat, hogy a kiváló gondossággal készült és illetékes szakértő által gondosan átvizsgált

intentiós könyvek készen vannak

és a tisztelt megrendelő uraknak 1 kor. 60 fillér ellenében postafordultával fogom megküldeni.

Kiváló tisztelettel

Papp György könyvnyomdája.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMPLOM FESTÉS.

Első országos művészeti és iparművészetiintézet. Alapított 1887-ben

Olajba oltárkép

magas centm.	50	70	90	100	125	160	180	220
korona	25	40	55	70	100	125	170	200

Egy életnagyságú arckép, mert örök becsé van és egyszerű szobadisz, továbbá előnyös néző- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéknak szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabban kivitelben készítem e

Nagysága 25×32 35×45 55×65 65×80 75×110 85×125 100×150

Poichromozott fa-szobrok, aranyozott széllel

magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
korona	30	40	50	100	135	150	170	185	240	300

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bíboros hercegprímás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Festetich Tasziló gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császska Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stílus szerint, gipsz-márvány (stucco), keresztiek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés és által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegényebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak****Adonis Crème**

eltávolított vesztély nélkül egy pár nap alatt még a legmakacsabb szeplőt is. Legegyszerűbb használat, biztos eredmény. Egy tubus 3 korona. Valódi csak zöld tubusban.

Schwanen Apotheke Frankfurt a. Main 76.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, görcs és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kapható a szabad. Hattyú gyógyszerár által Majna Frankfurt.

Egészen ingyen● **zománcozott edényt** nem kapnak sehol, de 6 főzőlábast és 6 főzőfazekot különféle nagyságban 12 darabot 1 frt. 75 kr.-ért en szállíthatok. Ingyen csomagolás utánvetel mellett.● **A többi tárgyak feltűnő olcsó árban.**

— Árjegyzéket ingyen küldök. —

● **Kohn, gyáriraktáros, Budapest, VI. ker., Csengeri-utca 51.**

A Dr. SCHMIDT fő-törzs és tisztelő-orvos-féle

FÜLOLAJ

gyógyít időszakos süketiséget, fül-fájást, fül- és nagyothallást, még idült esetekben is. Egyedül! kapható üvege 2 frt a Dr. ROTCSHNEK EMIL gyógyszerárában. DEBRECZEN.

ANGSTER JÓZSEF és FIApécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár****PÉCSETT.**

Alapított 1867.

Két arany, egy ezüst es egy nagy milleniumi éremmel kitüntetve. Ajánljuk kitűnő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat**. — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom nedvessége** nincs befolyással reájuk.Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzletünkben 450-nél több **új orgona mű** került ki.Raktáron kitűnő hangú **harmoniumok minden nagyságban** (155 koronától 1000 kor.-ig).Mindenemű **javitásokat, hangolásokokat és átépítéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Európa szálloda Gyulafehérvárt.

Teljesen átalakítva és renoválva.

Elsőrangú szálloda minden kényelemmel berendezett 30 szobával.

Mérsékelt árak. ☞ Villamos világítás. ☞ Fürdő.

Telefon. ☞ Társas kocs. ☞ Kitűnő konyha. ☞ Valódi borok.

Kőbányai sör. ☞ Előzékeny és figyelmes kiszolgálás.

Haas Vilmos, szállodás.